

Waar zijn de jonge organisten?

HET PROJECT STAYTUNED.NU

DOOR JEROEN KOOPMAN & PETER OUWERKERK

Het orgel komt in de gevarenzone. Daarvoor zijn allerlei redenen aan te wijzen, maar feitelijk is de voornaamste oorzaak het drastisch teruglopen van aanwas van jong orgeltalent. Er komen niet veel jonge orgelliefhebbers, en ook niet veel jonge orgelspelers meer bij.

Je ziet het al enige tijd aan het zorgwekkend lage aantal orgelstudenten aan de Nederlandse conservatoria. Je merkt het ook aan de vergrijzing van het orgelpubliek. De gemiddelde leeftijd van organisten en orgelpubliek verschuift langzaam van 50-ers en 60-ers naar 70-ers en 80-ers. Dit is een trend die ons allemaal zorgen zou moeten baren.

Inspanningen om jonge mensen met het orgel te laten kennismaken, bijvoorbeeld met multidisciplinaire orgelvoorstellingen, zijn succesvol maar blijven doorgaans incidenteel. Wanneer iemand die zo op het spoor van het instrument is gekomen eens een ander orgelconcert bezoekt, blijkt het moeilijk het enthousiasme vol te houden.

Jong geleerd, oud gedaan – een gezegde dat ook opgaat voor het orgel. Het is in 2021 echter niet meer vanzelfsprekend dat een kind het orgel überhaupt leert kennen. Daarvoor zijn gerichte activiteiten nodig. En ook om daarna het orgelspelen vol te houden.

Basisschool

In Nederland, en ook daarbuiten, worden steeds meer mooie orgelprojecten voor kinderen in de basisschoolleeftijd bedacht, zoals 'Pijpen zoeken met Piet Prestant' en 'Polle de Orgeljongen'. Orgelkids.nl is misschien wel het bekendste voorbeeld. Het 'Doe-orgel' heeft al vele klaslokalen in het land op zijn kop gezet – een prachtige manier om kinderen een orgel in elkaar te laten zetten, waarna ze het instrument zelf kunnen bespelen.

Echter, als een kind daardoor al orgel gaat spelen, volgt na het verlaten van de basisschool een heel lastige periode. Orgelspelen is een geweldige hobby, maar voor een tiener niet altijd makkelijk om vol te houden. Blijf je als middelbare scholier orgelspelen, of ga je toch liever sporten, gamen, afspreken met vrienden en vriendinnen, naar andere muziek luisteren? Zou je als tiener sowieso met je vrienden of vriendinnen praten over je passie voor klassieke muziek en het orgel? Ze vinden het waarschijnlijk 'zó niet cool'...

Isolement

Naast het feit dat de teruglopende populariteit van het orgel sterk samenhangt met de ontkerkelijking, is er nog een drempel. Orgelspelen is een eenzame hobby. Bij het bespelen van andere instrumenten, zoals piano of viool, maakt samenspel al snel onderdeel uit van de lessen, en op de muziekschool kom je genoeg leeftijdsgenoten tegen. Orgellessen vinden daarentegen meestal plaats op privébasis, vaak in een lege koude kerk en je krijgt vrijwel nooit de kans om met leeftijdsgenoten samen te spelen.

Kinderen en jongeren in de puberleeftijd ontnemen hun zelfbeeld aan het deelnemen aan sociaal verkeer. Het is niet voor niets dat juist deze leeftijdsgroep zo'n enorme last heeft van de coronatijd. Pubers houden elkaar een spiegel voor, waardoor ze stapje voor stapje hun identiteit ontdekken. Dat gebeurt op school, en ook tijdens het beoefenen van sport en andere hobby's.

Creatieve hobby's, waartoe muziek maken behoort, zijn bij deze identiteitsvorming enorm belangrijk. Creativiteit, interesse in kunst en muziek zijn immers onderdeel van je identiteit, en de ontwikkelingen die je daarin doormaakt zijn essentieel voor de persoon die je wordt.

Bij dat proces hoort het je spiegelen aan leeftijdsgenoten er onlosmakelijk bij. Het feit dat orgelspelen een 'eenzame' hobby is, zonder contact met leeftijdsgenoten, zorgt ervoor dat het enthousiasme juist in die kwetsbare en belangrijke periode van de puberteit bij veel tieners wegvalt. Het belangrijke 'spiegelen' ontbreekt, of krijgt zelfs een negatieve lading als leeftijdsgenoten je negeren of zelfs uitlachen vanwege je orgelhobby. Het is dus niet alleen een muzikaal, maar vooral ook een sociaal probleem – met als gevolg dat muzikaal talent verloren gaat.

Een andere reden om te stoppen met hobby's als muziek maken is de tegenwoordig alomtegenwoordige prestatiedruk op de middelbare school. Velen met (klein)kinderen in de puberleeftijd herkennen dit wel.

Ook om die reden is dit een levensfase waarbij de een na de andere tiener die een muziekinstrument bespeelt, afhaakt. Wég talent...

Het project StayTuned.nu

Bovenstaande overwegingen brachten Peter Ouwerkerk op het idee voor het tienerproject StayTuned.nu. Het is een voor Nederland nieuw initiatief dat zich richt op jongeren tussen 12 en 18 jaar die al een paar jaar orgellessen hebben. Al vanaf een vroeg stadium is Jeroen Koopman bij het bijzondere project betrokken.

De kernvraag die aan StayTuned.nu ten grondslag ligt, is: hoe stimuleren we tieners een eenzame hobby als orgelspelen vol te houden?

De initiatiefnemers van StayTuned.nu zijn ervan overtuigd dat, als het lukt orgelspelende pubers bij het uitoefenen van hun hobby met elkaar in contact te brengen, meer van hen zullen blijven orgelspelen. Vergelijkbare orgelinitiatieven in het buitenland¹ tonen dat ook aan. Laat kinderen hun liefste hobby samen uitoefenen, en ze houden het vol!

Om dit voor elkaar te krijgen, wil StayTuned.nu verspreid over het jaar in heel Nederland op deze leeftijdsgroep toegespitste inspirerende activiteiten organiseren. Niet als vervanging van de privélessen, integendeel. Het zijn activiteiten die plaatsvinden als aanvulling op de lessen van de eigen orgel docent.

Het gaat om de volgende activiteiten:

- Drie keer per jaar in de schoolvakanties een excursie voor tieners naar steeds een ander indrukwekkend orgel, waarbij bekende Nederlandse toporganisten komen lesgeven. Daarbij horen natuurlijk ook sociale activiteiten waardoor de jongeren elkaar en de docenten goed leren kennen.
- Elke zomervakantie een meerdaagse Zomercursus, waarbij de tieners in een vriendschappelijke sfeer bij elkaar komen om lessen en workshops te volgen op belangrijke historische én nieuwe orgels in Nederland en daarbuiten. Ook hier worden Nederlandse, maar ook internationale toporganisten uitgenodigd om te komen lesgeven. De tieners worden gehuisvest en ook nu wordt tijd vrijgemaakt voor sociale activiteiten rondom de workshops. Ter afsluiting krijgen de tieners de kans om gezamenlijk een slotconcert te geven voor een zo groot mogelijk publiek.

Stichting

StayTuned.nu wordt georganiseerd onder verantwoordelijkheid van de Stichting StayTuned, die rond deze tijd door Peter Ouwerkerk wordt opgericht. De stichting wordt gedreven door een duidelijke visie.

In het Comité van Aanbeveling prijken namen van internationale organisten die stuk voor stuk het belang van het project van harte ondersteunen, zoals Ton Koopman, Leo van Doeselaar, Olivier Latry (F), Margaret Phillips (VK) en Ben van Oosten. Op dit moment wordt de fondsenwerving ter hand genomen, waarbij de organisatoren minimaal drie jaar financiële dekking willen hebben geregeld om het project een echte kans van slagen te geven. Het gaat voor die periode om veel geld, maar daartegenover staat een groot gevoel van urgentie. Het talentverlies in die enorm belangrijke leeftijdsgroep is desastreus voor de toekomst

¹ Zoals Jugend-Organforum in het Duitse Stade, Pipe Organ Encounter van het American Guild of Organists en Orgelklubbene Ferdinand in het Noorse Bergen.

van het instrument: aanwas van jonge organisten is écht noodzakelijk.

Betrokkenheid van zoveel mogelijk partijen is daarom belangrijk: docenten, ouders, leerkrachten en familieleden die hun leerlingen, kinderen, neefjes of nichtjes stimuleren mee te doen, en ook personen en bedrijven die het project dermate belangrijk vinden dat ze een gift willen doen. De Stichting i.o. heeft de culturele ANBI-status, waardoor het doen van donaties fiscaal

wordt gestimuleerd.

Op de website www.staytuned.nu is alle informatie over het project, de Stichting, de culturele ANBI-status en ook een voorbeeld van de programmering van de activiteiten te vinden. Deze informatie wordt voortdurend bijgewerkt. Via de website kan worden ingeschreven op de Nieuwsbrief, een van de manieren om van de laatste ontwikkelingen direct op de hoogte te worden gesteld.

Internationaal

Inmiddels wordt in het buitenland met interesse naar dit initiatief gekeken. In verschillende landen wordt ook nagedacht over vergelijkbare projecten. Zo zijn gesprekken met 'Orgue en France' inmiddels gaande. Dat is aanleiding voor StayTuned.nu om te proberen een internationaal netwerk van tiener-orgelprojecten te vestigen. Dit maakt het uitwisselen van docenten en het organiseren van Zomercursussen in het buitenland een stuk eenvoudiger, en andere landen kunnen worden gestimuleerd om projecten als StayTuned.nu op te zetten.

De belangstelling uit het buitenland toont ook aan dat de teruglopende aanwas van jonge orgelspelers geen uitsluitend Nederlands probleem is, en dat het aanpakken ervan inmiddels grote urgentie heeft. Het voortbestaan van de Nederlandse én internationale orgelcultuur is nu eenmaal afhankelijk van de aanwas van een jonge generatie enthousiaste organisten en orgelliefhebbers. StayTuned.nu probeert aan het ontstaan van zo'n nieuwe generatie een steentje bij te dragen.

www.staytuned.nu

info@staytuned.nu

